2012-ci ilin yanvar-iyun ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

T Ə D İ Y Ə B A L A N S I [1]

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 12.0 mlrd. $ olmuşdur.

Tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. $

	2011-ci il, 6 ay	2012-ci il, 6 ay
I.Cari əməliyyatlar hesabının saldosu	***10220.3***	***8162.1***
Xarici ticarət balansı	13677.8	12403.5
Xidmətlər balansı	-1190.7	-1769.5
Gəlirlər balansı	-2604.4	-2352.0
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-2776.0	-2443.7
Cari transfertlər balansı	337.6	-119.9
II.Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu	***-2670.4***	***-4238.0***
Birbaşa investisiyalar	498.4	244.5
- Azərbaycana cəlb olunmuş	2000.5	2496.1
- Xaricə yönəldilmiş	-103.7	-689.6
- İnvestisiyaların repatriasiyası	-1398.4	-1562.0
Kreditlər və digər investisiyalar	-3168.8	-4484.5
Neft bonusu	-	2.0
III.Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	***7549.9***	***3924.1***

Cari əməliyyatlar hesabı

2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında cari əməliyyatlar hesabında 8.2 mlrd. $ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 12.5 mlrd. $ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 4.3 mlrd. $ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

1 Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf ***səhifəsinə müraciət edilə bilər.***

Mln. $

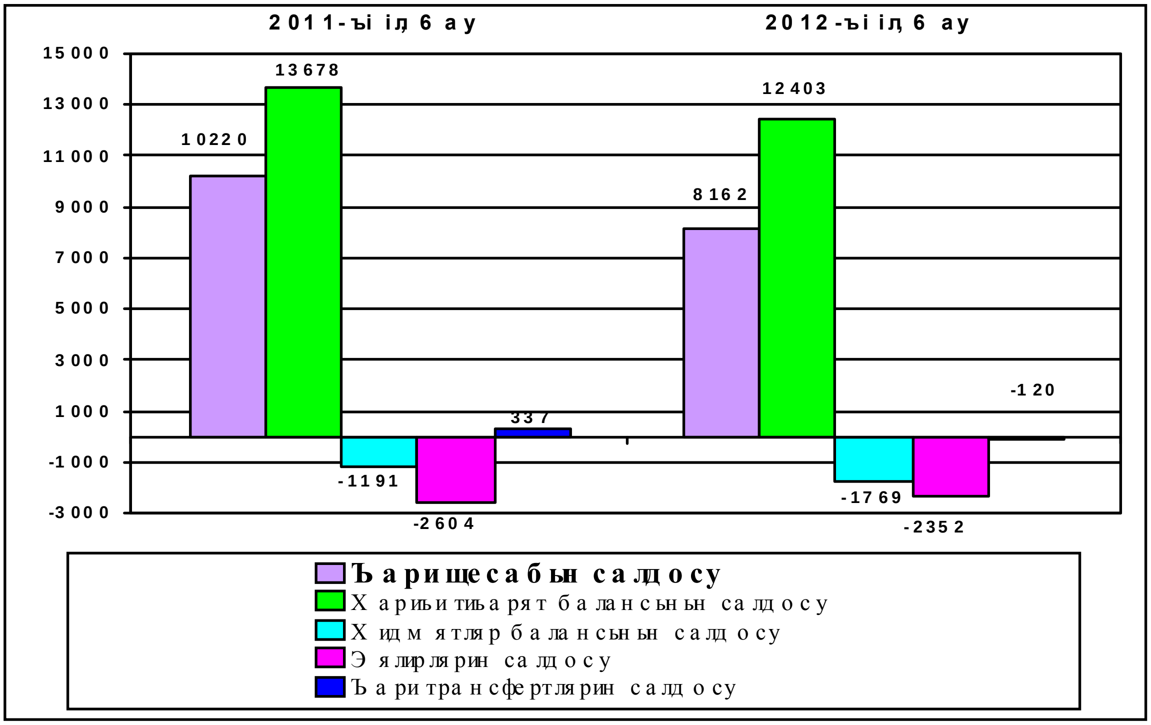

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 22.0 mlrd. $ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 12.4 mlrd. $ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir*.

2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanın dünyanın 138-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 9.5%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 90.5%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Birləşmiş Krallıq, ABŞ, Türkiyə, İsrail, Fransa, İndoneziya, Rusiya, Almaniya və Hindistan ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 67.4% təşkil etmişdir).

2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. $)

	Əmtəə dövriyyəsi	***İxrac***	***İdxal***	***Saldo***
Italiya	*3004*	*2886*	*118*	*+2768*
B.Krallıq	*1956*	*1701*	*255*	*+1446*
ABŞ	*1809*	*1573*	*236*	*+1337*
Türkiyə	*1565*	*903*	*662*	*+241*
İsrail	*1355*	*1324*	*31*	*+1293*
Fransa	*1172*	*1097*	*75*	*+1022*
İndoneziya	*1150*	*1128*	*22*	*+1106*
Rusiya Federasiyası	*1102*	*452*	*650*	*-198*
Almaniya	*952*	*532*	*420*	*+112*
Hindistan	*786*	*738*	*48*	*+690*
Başqaları	*7196*	*4891*	*2305*	*+2586*
Cəmi	***22047***	***17225***	***4822***	***+12403***
O cümlədən:				
MDB dövlətləri	***2086***	***829***	***1257***	***-428***
Digər dövlətlər	***19961***	***16396***	***3565***	***+12831***

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 17.2 mlrd. $ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 94% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 15.6 mlrd. $ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 805.3 mln. $-ı neft emalı məhsullarının, 14.8 mlrd. $-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 13.9 mlrd. $-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 908.1 mln. $-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 69.0 mln.$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 839.1 mln. $ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 29.8% artaraq 1020.1 mln.$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2011-ci il, 6 ay		2012-ci il, 6 ay	
	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	**18251.6**	**100.0**	**17225.2**	**100.0**
o cümlədən:				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	17766.4	97.3	16527.2	95.9
- neft-qaz məhsulları	17465.6	95.7	16205.1	94.1
- digər xammal	300.8	1.6	322.1	1.8
2.Maşın və avadanlıq	86.8	0.5	271.5	1.6
3.İstehlak malları	371.9	2.0	406.2	2.4
4.Digər mallar	26.5	0.2	20.3	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 4.8 mlrd. $ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 2028.8 mln. $ olmuş, bunun da 607.1 mln. $-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2011-ci il, 6 ay		2012-ci il, 6 ay	
	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	**4573.7**	**100.0**	**4821.7**	**100.0**
cümlədən:				
1.İstehlak malları	1746.8	38.2	2028.8	42.1
- ərzaq məhsulları	622.0	13.6	607.1	12.6
- digərləri	1124.8	24.6	1421.7	29.5
2.İnvestisiya yönümlü mallar	368.4	8.1	444.1	9.2
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	325.3	7.1	408.3	8.5
- digərləri	43.1	1.0	35.8	0.7
3. Digər mallar	2458.5	53.7	2348.8	48.7

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 9.2% təşkil edərək 444.1 mln. $ olmuşdur. Bunun 91.9%-ni

beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 2348.8 mln. $ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 5.3 mlrd. $ təşkil etmişdir. Bunun 3.5 mlrd. $-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1.8 mlrd. $ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 16.2%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 857.8 mln. $ olan nəqliyyat xidmətlərinin 62.4%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 322.7 mln. $ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 1.0 mlrd. $ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 40%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1.7 dəfə artaraq 1.2 mlrd. $ məbləğində olmuşdur. Bunun 63.2%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 19.3% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 3.5 mlrd. $-a çatmışdır. Bunun 83.8%-ni (2.9 mlrd. $) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (2.3 mlrd. $) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (90.9 mln. $) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (160.4 mln. $) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 1.8 mlrd. $ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 46.7%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 93.2%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 2%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 4.8%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların saldosu mənfi 119.9 mln. $ təşkil etmişdir.

Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2012-ci ilin yanvar-iyun aylarında xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 4.4 mlrd. $ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2011-ci il, 6 ay		2012-ci il, 6 ay	
	Mln. $-la	Xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. $-la	Xüsusi çəkisi, %-lə
Birbaşa investisiyalar	**2000.5**	**50.0**	**2496.1**	**56.6**
- neft–qaz sektoru	1583.4	39.6	2044.8	46.4
- digər sektorlar	417.1	10.4	451.3	10.2
Kreditlər və digər investisiyalar	**2001.4**	**50.0**	**1913.4**	**43.4**
- dövlət təminatlı kreditlər	607.3	15.2	451.5	10.2
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	1165.3	29.1	593.3	13.5
- neft–qaz sektoru	402.6	10.1	0.2	-
- banklar	476.4	11.9	502.5	11.4
- digərləri	286.3	7.1	90.6	2.1
- digər investisiyalar	228.8	5.7	868.6	19.7
Neft bonusu	**-**	**-**	**2.0**	**-**
C Ə M İ	**4001.9**	**100.0**	**4411.5**	**100.0**

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 2.5 mlrd. $ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 81.9% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 451.3 mln. $ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcminin 18.1%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 43.4% (1913.4 mln. $) təşkil etmişdir. Bu məbləğ əsasən birbaşa dövlət və dövlət təminatlı və banklar tərəfindən cəlb edilmiş kreditlər hesabına formalaşmışdır. Kreditlərin 43.2%-i (451.5 mln. $) birbaşa

dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlər (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər), 56.8%-i (593.3 mln. $) isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 502.5 mln. $-ı banklar, 90.8 mln. $-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

Əvvəlki dövrlərdə cəlb olunmuş kreditlər üzrə 1133.5 mln. $ geri qaytarılmışdır. Qaytarılmış kreditlərin 41.6%-i (471.3 mln. $) bank sisteminin, 13.3%-i (150.7 mln. $) dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlərin, 35.2%-i (399.1 mln. $) neft-qaz sektorunun, 9.9%-i (112.4 mln. $) isə digər müəssisələr və firmaların payına düşür.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 3924 mln. $ məbləğində artmışdır.